DOUĂ REGIONALISME SUDICE ASEMĂNĂTOARE CA PROVENIENȚĂ, DAR DIFERITE CA „DESTIN”: *AREZAN* ŞI *DRAGOBETE*

DORU MIHĂESCU

1. Atestat în compusul *Arezanul Viilor*, despre care aflăm că reprezintă denumirea unui „ceremonial bahic, de origine tracică, desfăşurat la plantaţiile de viţă-de-vie, în ziua morţii Anului Vechi şi renaşterii Anului Nou Viticol, sinonim cu *Gurbanul Viilor*” (ziua respectivă fiind aceea de 1 februarie, când „fiecare proprietar îşi tăia, de la vița sa, câteva corzi, cu care se încingea peste piept şi din care îşi făcea o cununiță pe cap şi cingătoare la brâu, petrecând apoi în jurul focului ...” – Ghinoiu, *Obiceiuri*, 13–14), cuvântul *arezan* nu figurează în dicționarele limbii române.

Dacă la cele reproduse mai sus, în legătură cu „ceremonialul bahic, de origine tracică”, adăugăm informația că ziua de 1 februarie, când are loc acel ceremonial, este consacrată, în calendarul creştin-ortodox, Sfântului Mucenic Trifon, cunoscut în Bulgaria şi sub denumirea populară *Trifon Zarezan* „Trifon cel Tăiat” (tot aşa cum la noi este numit, în popor, şi *Trif Nebunul* sau *Trifonul viermilor şi al lăcustelor*), lucrurile devin ceva mai puțin spectaculoase, dar, cu siguranță, mai uşor de înțeles şi de explicat.

Este clar, în aceste condiții, că *arezan* nu poate fi decât o variantă coruptă (probabil, prin falsa descompunere *za (ză)* + *arezan*) a lui *zărezan* „sărbătoare, din luna februarie, a viței-de-vie”, atestat la românii din nordul Bulgariei (Neagoe, Mărgărit, *Graiuri*, 422), provenit din bg. *zarezan*, care nu este doar supranume al Sfântului Trifon, ci şi denumire populară a lunii februarie, iar, ca nume comun, înseamnă şi „tăiatul viilor” (Jaranov, BFR, 242).

De aici l-au împrumutat, împreună cu obiceiul respectiv (ale cărui origini mai îndepărtate pot fi, desigur, investigate), locuitorii unor sate româneşti din sudul Olteniei, al Munteniei ori al Dobrogei, acolo unde existența sa a putut fi, sporadic, semnalată, alături de aceea a *Trifănitului Viilor*, adică a stropitului ritual, cu apă sfințită în ziua Sfântului Trifon, al viilor (şi al livezilor), pentru a fi apărate de dăunători în noul an agricol.

Cât despre compusul sinonim, *Gurbanul Viilor*, acesta s-a creat pornindu-se de la cuvântul *curban* „jertfă; sacrificiu; ofrandă religioasă (la turci)” (< tc. *kurban* < arab. *kurban* „idem”), cu variantele *gorban, gurban*, un termen din domeniul islamului, atestat în limba română în anul 1560 (TDRG^3, I, p. 675), cunoscut şi în

FD, XXIX, Bucureşti, 2010, p. 30–37

BDD-A15297 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 22:10:03 UTC)

alte limbi şi dialecte balcanice, peste tot cu aceeaşi semnificaţie de bază (bg., srb., alb. *kurban*, ngr. *κουρβάνι*, ar. *curbane*, mgl. *curban*). Utilizarea sa ca element component al denumirii ceremonialului la care ne referim este legată tot de semnificaţia de „jertfă", simbolizată, în acest caz, prin arderea coardelor de viţă-de-vie care au fost tăiate, ca şi prin ospăţul ritual.

Denumirea *Gurbanul Viilor* a putut fi atestată în sud-vestul Munteniei, în timp ce mai la vest, în Mehedinţi, acelaşi ceremonial este numit *Târcolitul Viilor* (Ghinoiu, *Obiceiuri*, 82, 200), pornindu-se de această dată de la participiul substantivat al verbului *târcoli* „a da târcoale; a se învârti de jur-împrejur" (DLR, XI, 2, 333), la rândul său un derivat verbal românesc al substantivului *târcol* „cerc; ocol" (< bg. *tărkalo* „idem"), creat sub influenţa verbului *ocoli* (← *ocol*) sau, mai degrabă, a derivatului verbal bulgăresc *tărkaljam se* „a se rostogoli; a se roti; a se învârti în jurul; a se tăvăli". Folosirea acestui cuvânt în cazul denumirii compuse din Mehedinţi a avut ca punct de plecare un alt moment din desfăşurarea respectivului ceremonial viticol şi anume acela al ocolului ritual, în jurul butucului de viţă-de-vie.

Iată, aşadar, trei denumiri, rezultând din opţiuni diferite asupra importanţei unuia sau altuia dintre momentele succesive ale aceluiaşi ceremonial, toate semnalate în aria sudică a dacoromânei (sudul Munteniei, Olteniei şi al Dobrogei), două de provenienţă balcanică (bulgară) sau orientală (turcă), alta creată pe terenul limbii române, pornind tot de la un termen de origine sud-dunăreană.

Că în trecutul lor îndepărtat se va fi aflat un vechi ritual tracic, având o denumire care, atât în nordul, cât şi în sudul Dunării, a trebuit să facă loc altora, corespunzând unor noi credinţe, concepţii, influenţe, nu putem, desigur, exclude. Dar nici nu putem afirma acest lucru cu certitudine, mai ales dacă avem în vedere, ca posibile puncte de plecare, numai realităţi româneşti.

2. Despre *Dragobete* (semnalat la *Saraiu* – jud. Constanţa) sau *Dragobete, cap de primăvară* (semnalat la Mărgineni – Făgăraş), Simion Florea Marian preciza, în 1899, că reprezintă „pe alocurea" denumirea primei zile a „lunii lui mărţişor", atunci când „este datină în cele mai multe părţi locuite de români ca fetele cele mari să strângă apă de nea şi cu apă de aceasta să se spele apoi peste tot anul, anume ca să se facă frumoase şi drăgăstoase", că, în compusul *Dragobete de dragoste*, mai înseamnă, „în unele locuri, o zi de primăvară", când „se caută prin pădure floare de fragi şi, cu apă de pe ea, se spală fetele mari, anume ca să fie plăcute şi văzute, când merg peste an la joc ori la altă petrecere", în sfârşit, că „în alte locuri", cuvântul, care „nu prea e răspândit", înseamnă „un gândac alergător, ce-l folosesc descântătoarele la descântecele de dragoste" (*Sărbătorile*, II, p. 143–144).

În ediţia din 1994 a lucrării menţionate este adăugată informaţia că *Dragobete* reprezintă, „în mai multe comune din Muntenia şi mai ales în Oltenia", şi numele sărbătorii creştin-ortodoxe „Aflarea capului Sfântului Ioan Botezătorul" (24 februarie), când „băieţii şi fetele au credinţă nestrămutată că în această zi

BDD-A15297 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 22:10:03 UTC)

trebuie ca şi ei să glumească, să facă Dragobetele, după cum zic ei, ca să fie îndrăgostiţi în tot timpul anului"; în comuna Albeni (jud. Gorj) a putut fi auzită legenda, conform căreia *Dragobete Iovan* era fiul Babei Dochia.

Pentru Lazăr Şăineanu, *Dragobete, cap de primăvară* înseamnă ziua de „1 martie, când se face apă de dragoste", dar şi „flăcău iubitor, care umblă prin păduri după fetele şi femeile ce profanează, lucrând, ziua-i consacrată"; cuvântul ar fi o „formă oltenească, din Dragu (cf. *brabete = vrabie*)" (ŞDU[4], p. 219); în altă parte înseamnă însă „ziua de 3 martie (24 februarie), zi în care toate fiinţele îşi găsesc perechea, se logodesc", sau, „mai ales în Oltenia", o „sărbătoare bătească ce cade la 24 februarie, zi în care toate fiinţele îşi găsesc perechea" (NŞDU, I, p. 254).

I.-A. Candrea defineşte cuvântul *dragobete* ca fiind denumirea zilei „de 3 martie, pe care o ţine poporul prin nelucrare, pentru că o sărbătoresc şi păsările, care în această zi se logodesc", zi numită şi „Dragobete cap de primăvară" (CADE, p. 432).

Pentru A. Scriban, *dragobete*, regionalism sudic, de origine slavă, reprezintă denumirea unui „sfânt sărbătorit de popor la 3 martie" (SDLR, p. 445).

Al. Ciorănescu menţionează, în dreptul numelui propriu *Dragobete*, sensurile „numele fiului Babei Dochia", atestat în Oltenia şi „sărbătoare populară a păsărilor, din ziua de 3 martie"; etimologia probabilă ar fi, în opinia sa, substantivul comun sârbesc *drugobrat* „cumnat" (CDER 3044).

Pentru Romulus Vulcănescu, *Dragobetele* este o „făptură mitică care personifică logodna animalelor şi prin extensiune, a fetelor şi băieţilor"; calitatea de fiul al Babei Dochia, sub care este menţionat într-o „legendă mitică", „înseamnă o presupusă filiaţiune mitică anterioară denumirii lui ca atare" (*Mitologie*, 337), prin urmare şi o posibilă denumire mai veche decât cea cunoscută acum.

La Ion Ghinoiu făptura mitică devine un „zeu tânăr al Panteonului autohton, cu dată fixă de celebrare în acelaşi sat, dar variabilă de la zonă la zonă (24 şi 28 februarie; 1 şi 25 martie)", un „patron al dragostei şi bunei dispoziţii pe plaiurile româneşti", considerat, după unele tradiţii, „Cap de primăvară, Cap de vară, fiu al Babei Dochia şi cumnat cu eroul vegetaţional Lăzărică ... (Muntenia, Dobrogea, Oltenia, Transilvania)" (*Obiceiuri*, p. 65), un „zeu al dragostei în Panteonul românesc ..., identificat cu Cupidon, zeul dragostei în mitologia romană şi cu Eros, zeul iubirii în mitologia greacă, sinonim cu *Năvalnic ...*" (*Panteonul*, p. 67).

Pentru Ivan Evseev, *Dragobetele* ar fi „zânul dragostei zburătoarelor şi erosului primăvăratic al flăcăilor şi fetelor din satele noastre tradiţionale", căruia „i se mai spune *Dragomir, Iovan Dragobete, Cap de primăvară*"; „în funcţie de zona geografică, este sărbătorit la sfârşitul lunii februarie (24 februarie – Aflarea capului Sf. Ioan Botezătorul, de unde, probabil, şi numele său *Iovan*) sau în luna martie (25 martie – Buna Vestire şi Ziua Cucului, în calendarul popular"(*Dicţionar*, p. 123).

Din MDA (II, p. 213) aflăm că *dragobete*, având variantele *bragobete, bragovete, drăgobete, gabrovete*, cuvânt atestat mai întâi în anul 1774, reprezintă „numele sărbătoririi creştin-ortodoxe „Aflarea capului Sfântului Ioan Botezătorul" (24 februarie)", dar şi „numele zilei de 1 sau 3 martie, când fetele adună apă de

BDD-A15297 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 22:10:03 UTC)

zăpadă, cu care se spală apoi tot anul, ca să fie frumoase şi iubite"; regional este şi numele unui gândac (Cicindela campestris), numit popular şi *repede*. La originea cuvântului *dragobete* s-ar afla compusul vechi slav *glavobrětenije*.

Rodica Zafiu observă că termenul a fost semnalat şi ca nume de familie, fiind tratat în DOR la articolul slavului *drag*; consideră etimologia avansată în MDA drept „cea mai credibilă explicație", iar variantele, o probă de „adaptare dificilă în vorbirea populară a denumirii din slava veche a sărbătorii religioase din 24 februarie, Aflarea capului Sf. Ioan Botezătorul: *glavobreatenie*" (RL).

În DLR (I, 6, p. 1412) se menționează, în plus față de MDA, faptul că „sărbătoarea religioasă ținută la 24 februarie" este „considerată şi ca zi a îndrăgostiților", că, pentru sensul al doilea („numele zilei de 1 sau 3 martie ..."), cuvântul este utilizat şi în sintagmele *dragobete cap de primăvară, dragobete cap de vară* şi că folosirea cu sens entomologic (Repede – Cicindela campestris) a putut fi atestată „prin Banat"; compusul *glavobrětenije*, indicat drept etimon al cuvântului în MDA, nu mai este considerat vechi slav, ci slavon.

Din cele prezentate până aici, prin trecerea în revistă a unor contribuții atât din domeniul lingvisticii (lexicografiei), cât şi al etnografiei, rezultă, în esență, următoarele:

– cuvântul *dragobete* a putut fi atestat cel mai devreme în anul 1774 (MDA; DLR); de observat însă că această dată este foarte puțin probabilă, în condițiile în care avem a face cu o însemnare nedatată, făcută de un necunoscut, pe un *Triod*, datând (*acesta* n.n. DM) din anul 1774 şi provenind de la Biserica unită din Calborn (Iorga, *Scrisori şi inscripții*, II, p. 75), adică din actualul Calbor, sat de la vest de Făgăraş, din com. Beclean, jud. Braşov; aşa stând lucrurile, cea mai veche atestare cu dată sigură, care ne-a fost comunicată de colegul Victor Celac (căruia îi mulțumim şi pe această cale), este aceea a antroponimului Dragobete (*unu Dragobete, român din Mehedinți*), într-o scrisoare din 11/23 mai 1821, trimisă din satul Ruşava, de la vest de Oravița (jud. Caraş-Severin), din apropierea frontierei cu Serbia (Iorga, *Scrisori de boieri*, p. 141, nr. 121); să consemnăm aici şi faptul că *arezan* a putut fi de asemenea atestat ca antroponim, fără a fi explicat însă în mod corect (*Arizan* = „a lui Rizan" ← *Hriza*, DOR, 75);

– variantele semnalate până acum oscilează între o formă apropiată, precum *drăgobete*, şi forme mai îndepărtate, precum *bragobete, bragovete* (rezultate, cum vom vedea, prin contaminare cu *bradoş*) şi chiar *gabrovete* (la care s-a ajuns, probabil, prin metateză, de la *bragovete*);

– semnificațiile cuvântului, ale compuşilor sau ale sintagmelor în care poate apărea oscilează, la rândul lor, între numele unei sărbători sau al unui ritual cu mai multe date posibile, de la un loc la altul (sfârşitul iernii şi începutul primăverii, *Dragobete cap de primăvară*: 24 şi 28 februarie, 1, 3 şi 25 martie; o imprecisă „zi de primăvară"; o zi de la sfârşitul primăverii şi începutul verii, *Dragobete cap de vară*), numele unui „flăcău iubitor", al unei „făpturi mitice", al „fiului Babei Dochia", al unui „zeu tânăr", al unui „zeu al dragostei, precum Cupidon şi Eros", al

BDD-A15297 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 22:10:03 UTC)

„zânului dragostei”, numele unui colac ritual, antropomorf, care se face la 9 martie, până la numele unui gândac, dar nu al unui gândac oarecare, ci al unuia folosit în descântece de dragoste;

– aria geografică în care termenul a putut fi atestat nu depăşeşte jumătatea de sud a ţării, având ca reper estic localitatea Saraiu, din jud. Constanţa, unde a fost semnalat pe vremea lui Simion Florea Marian, ca reper vestic, zona Banatului, unde există, conform DLR, cu sensul de „insectă (Repede)”, ca reper nordic, localităţile Mărgineni şi Calborn, din zona Făgăraşului (prima, menţionată de Simion Florea Marian, a doua, de N. Iorga), iar ca reper sudic, zona Olteniei, de unde provin cele mai multe atestări (a se vedea şi Bărbuţ, *Dicţ. olt.*, p. 75; *Sărb. ob. I Olt*., p. 363);

– semnificaţiile cuvântului *dragobete* se leagă în primul rând de ideea de dragoste, asociată debutului primăverii, renaşterii naturii, unui nou început al vieţii, însoţit, cândva, de datini şi ritualuri menite a ajuta la împlinirea unor dorinţe, a alina patimi, a proteja, într-un timp nesigur, de rele; astfel se explică faptul că ritualul nu era practicat peste tot la aceeaşi dată, că numele său a ajuns să fie sinonim cu *Năvalnic* (nume de plantă cu calităţi afrodisiace, „purtată de fete în sân, căci, după credinţa poporului, năvalnicul are puterea magică de a face să năvălească peţitorii din toate părţile”, Panţu, *Plantele*, p. 185–186) sau să poată fi folosit şi pentru a denumi un gândac utilizat în descântece de dragoste;

– acestor străvechi credinţe şi ritualuri populare li s-au adăugat în timp elemente ţinând de credinţa creştin-ortodoxă, care explică faptul că sărbători religioase precum 24 februarie („Aflarea capului Sfântului Ioan Botezătorul”) sau 25 martie („Bunavestire”) au putut deveni şi date ale străvechii sărbători populare de la începutul primăverii; denumirea compusă *Dragobete Iovan* sau *Iovan Dragobete* dovedeşte, la rândul ei, legătura cu numele sărbătorii de la 24 februarie, prin prezenţa numelui Iovan (= Ioan) (< srb., bg. dial. *Jovan*); o altă dovadă ar putea rezulta şi din sensul atestat în Argeş pentru varianta *bragobete* („colac ritual, antropomorf, făcută la 9 martie”), în condiţiile în care, atunci când anul nu este bisect, data de 9 martie („40 de Mucenici”), din calendarul nou (gregorian), corespunde celei de 24 februarie („Aflarea capului Sfântului Ioan Botezătorul”) din calendarul vechi (iulian); de asemenea, este posibil ca sintagme precum *Dragobete, cap de primăvară* şi *Dagobete, cap de vară*, atestate ca denumiri ale sărbătorii populare, să fie datorate faptului că, în calendarul creştin-ortodox, sărbătoarea „Aflarea capului Sfântului Ioan Botezătorul” are loc atât în preajma începutului primăverii (24 februarie: „Întâia şi a doua aflare a capului Sfântului Ioan Botezătorul”), cât şi în preajma începutului verii (25 mai: „A treia aflare a capului Sfântului Ioan Botezătorul”).

Această simbioză de rituri şi credinţe populare arhaice, precreştine, dar şi de elemente ale credinţei creştin-ortodoxe, legate de numele unui important sfânt al Bisericii, nu ar trebui, credem, ignorată nici în discuţia privitoare la etimologia cuvântului.

BDD-A15297 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 22:10:03 UTC)

Considerăm, prin urmare, că *dragobete* ar trebui pus în legătură atât cu bg. dial. *dragovec* (Bot.) „Anchusa Barrelieri" (BER, I, p. 417, s.v. *drag*), denumind o plantă cu calităţi magice, asemeni Năvalnicului de la noi, după cum am arătat într-o contribuţie anterioară (C. Et., p. 54), cât şi cu numele slavon *obrětenije*, al sărbătorii creştin-ortodoxe de la 24 februarie, iar în cazul numelui compus *Dragobete Iovan*, poate şi cu srb. *dragovetan* „continuus, asiduus, integer" (Budmani-Maretić, *Rjecnik*, II, p. 756), devenit, eventual, un supranume al Sfântului Ioan Botezătorul, însemnând „Ioan cel Întreg" (cu referire tocmai la semnificaţia acestei sărbători).

Este drept că, atât din punctul de vedere al formei, cât şi al sensului, evoluţia de la slavonul *obrětenije* (eventual, de la un compus **glavobrětenije*) la *dragobete* este una neobişnuită, în raport cu acelea ale altor denumiri slavone, din aceeaşi categorie (*Blagoveştenie, Preobrajenie, Uspenie, Ovidenie, Stretenie*).

Pe de o parte, denumirea la care ne referim pare să fi fost mai puţin utilizată, mai puţin cunoscută (în 1644, Eustratie Logofătul numea sărbătoarea *Obretenia capului lui Ioan* (ŞTa, 302), pentru ca, prin 1682–1683, mitropolitul Dosoftei s-o denumească deja *Aflarea cinstitului cap a[l] Sv[â]nt[u]lui Ioan Botezătorul* (VS, 75^{r}, 24 februarie); *obretenie* (înv.) utilizat, în această sintagmă, există în dicţionare ale limbii române (TDRG^{1}, p. 1074; TDRG^{3}, II, p. 790; SDLR, p. 887; DLR, VII, 2, p. 63), pe când **glavobretenie* nu există; la fel stau lucrurile în limbile bulgară (BER, IV, p. 754; Stb. R., II, p. 40) ori sârbă (Budmani-Maretić, *Rječnik*, VIII, p. 459). Pe de altă parte, este posibil să fi existat un mai vechi **dragovete* ← **dragoveţ* (interpretat ca formă de plural) < bg. dial. *dragovec* care, alături de *drag* şi, probabil, de alţi termeni din aceeaşi familie, au interacţionat cu vechea denumire de origine slavonă (simplă sau, mai puţin probabil, compusă), devenită tot mai greu inteligibilă, pe măsura abandonării limbii slavone ca limbă de cult în biserica românească.

Cât despre statutul special, cu totul diferit de cel al lui *arezan*, pe care, în mod neaşteptat, a ajuns să-l dobândească în ultimul timp cuvântul *dragobete*, acesta reprezintă urmarea unei reacţii interne faţă de adoptarea, din Occident, a denumirii comerciale *Valentine's Day* „Ziua Îndrăgostiţilor" (14 februarie).

Dacă în locul acestei denumiri s-ar fi aflat una privitoare la viţa-de-vie, probabil că *arezan* ar fi fost acum termenul scos la lumină şi prezentat ca un cuvânt general-răspândit, ca o străveche şi semnificativă mărturie a civilizaţiei autohtone.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE

Bărbuţ, *Dicţ. olt.* = Dorina Bărbuţ, *Dicţionar de grai oltenesc*, Craiova, 1990.

BER = *Bălgarski etimologičen rečnik*, Sofija, 1971–.

Budmani–Maretić, *Rječnik* = P. Budmani, T. Maretić, *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, II, VIII, Zagreb, 1884–1886, 1918.

CADE = *Dicţionarul enciclopedic ilustrat „Cartea Românească"*, Bucureşti, 1926–1931.

BDD-A15297 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 22:10:03 UTC)

CDER = Alejandro Cioranescu, *Diccionario etimologico rumano*. Universidad de la La Laguna, Tenerife, 1958–1966.
DLR = Academia Română. *Dicţionarul limbii române* (DLR), Serie nouă, Bucureşti, 1965–2010.
DOR = N. A. Constantinescu, *Dicţionar onomastic românesc*, Bucureşti, 1963.
Dosoftei, VS = Dosoftei, *Viaţa şi petreacerea svinţilor*, Iaşi, 1682–1686.
Eustratie, ŞTa = Eustratie Logofătul, *Şeapte taine a besearicii*, Iaşi, 1644.
Evseev, *Dicţionar* = Ivan Evseev, *Dicţionar de magie, demonologie şi mitologie românească*, Timişoara, 1997.
Ghinoiu, *Obiceiuri* = Ion Ghinoiu, *Obiceiuri populare de peste an. Dicţionar*, Bucureşti, 1997.
Ghinoiu, *Panteonul* = Prof. Dr. Ion Ghinoiu, *Panteonul românesc. Dicţionar*, Bucureşti, 2001.
Iorga, *Scrisori de boieri* = N. Iorga, *Scrisori de boieri şi negustori olteni către casa de negoţ sibiană Hagi Pop ...*, Bucureşti, 1906.
Iorga, *Scrisori şi inscripţii* = N. Iorga, *Scrisori şi inscripţii ardelene şi maramureşene*, II, Bucureşti, 1906.
Jaranov, BFR = A. Jaranov, *Bălgaro-frenski rečnik. Dicţionnaire bulgare-français*, [Sofia], 1949.
Marian, *Sărbătorile* = Sim. Fl. Marian, *Sărbătorile la români*, I–III, Bucureşti, 1898–1901 (a se vedea şi ediţia Iordan Datcu, Bucureşti, 1994).
MDA = *Micul dicţionar academic*. Sub conducerea acad. Ion Coteanu. Redactori responsabili acad. Marius Sala şi Ion Dănăilă, I–IV, Bucureşti, 2001–2003.
Mihăescu, C. Et. = Doru Mihăescu, *Contribuţii etimologice şi lexicale* („Etymologica" 19), Bucureşti, 2005.
Neagoe, Mărgărit, *Graiuri* = Victorela Neagoe, Iulia Mărgărit, *Graiuri dacoromâne din nordul Bulgariei*, Bucureşti, 2006.
NŞDU = Lazăr Şăineanu, *Dicţionar universal al limbii române*. Ediţie revăzută şi adăugită de Alexandru Dobrescu, Ioan Oprea, Carmen-Gabriela Pamfil, Rodica Radu şi Victor Zăstroiu, I–II, [Iaşi], 1997.
Panţu, *Plantele* = Zach. C. Panţu, *Plantele cunoscute de poporul român. Vocabular botanic cuprinzând numirile române, franceze, germane şi ştiinţifice*. Ediţia a II-a, Bucureşti, 1929.
Sărb. ob. I Olt. = *Sărbători şi obiceiuri. Răspunsuri la chestionarele Atlasului etnografic român*. Volumul I, Oltenia. Bucureşti, 2001.
SDLR = *Dicţionarul limbii româneşti (etimologii, înţelesuri, exemple, citaţiuni, arhaisme, neologisme, provincialisme*) de August Scriban. Ediţiunea întâia, Iaşi, 1939.
Skok, ERHSJ = Petar Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. Dictionnaire étymologique de la langue croate ou serbe*. Rédacteurs Mirko Deanovič et Ljudevit Jonke. Collaborateur Valentin Putanec, I–IV, Zagreb, 1971–1974.
Stb. R. = *Starobălgarski rečnik*, II, Sofija, 2009.
ŞDU[4] = *Dicţionar universal al limbii române*, de Lazăr Şăineanu. A patra ediţiune revăzută şi adăugită, Craiova, 1922.
TDRG[3] = H. Tiktin, *Rumänisch–deutsches Wörterbuch*. 3, überarbeitete und ergänzte Auflage von Paul Miron und Elsa Lüder, I–III, Clusium – Cluj-Napoca, 2000–2005.
Udrescu, *Gl. Argeş* = D. Udrescu, *Glosar regional Argeş*, Bucureşti, 1967.
Vulcănescu, *Mitologie* = Romulus Vulcănescu, *Mitologie română*, Bucureşti, 1985.
Zafiu, RL = Rodica Zafiu, *Dragobete*, „România literară", 7 (25.02.2004 – 2.03.2004).

BDD-A15297 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 22:10:03 UTC)

DEUX RÉGIONALISMES MÉRIDIONAUX SEMBLABLES PAR ORIGINE, MAIS DIFFÉRENTS PAR LEURS „DESTINÉES" EN DACO-ROUMAIN: *AREZAN ET DRAGOBETE*

RÉSUMÉ

Tout les deux appartiennent au vocabulaire de la culture populaire et plus précisément au domaine des anciennes cérémonies rituelles, contenant, pour la plupart, tant des éléments archaïques, préchrétiens, que des éléments chrétiens.

Dans le cas du premier, *arezan*, il s'agit d'une cérémonie rituelle ayant comme but d'assurer la protection du vignoble, durant l'année agricole qui commence justement ce jour-là, par la taille des petites branches des ceps. La date a été rattaché plus tard à celle de la fête orthodoxe du Saint Tryphon (1er Février).

Le second, *dragobete*, nom d'une fête populaire de l'amour, tire ses origines des anciennes coutumes et pratiques rituelles observées par les jeunes filles au commencement du printemps, cérémonies qu'on a rattaché plus tard au nom d'une autre fête orthodoxe, consacrée cette-fois à Saint-Jean (24 Février).

Les deux mots roumains, régionalismes méridionaux, proviennent du sud du Danube: le premier, du mot bulgare *zarezan* „la taille des vignes", devenu aussi nom populaire du mois du Février et surnom du Saint Tryphon; le second, du mot bulgare dialectal *dragovec* (Bot.) „Anchusa Barrelieri" (plante ayant, selon les croyances populaires, des vertus aphrodisiaques), qui a subi l'influence du terme slavon *obrětenije*, nom de la fête orthodoxe du 24 Février et, peut-être, aussi du mot serbe archaïque *dragovetan* „continuus, integer", devenu, probablement, à propos de la même fête, surnom du Saint Jean.

Il y a environ une décennie, *arezan* et *dragobete* etaient deux régionalismes rares, ignorés par tous ou par la plupart des dictionnaires de la langue roumaine.

Mais, après l'emprunt de l'Occident du nom de la fête *Valentine's Day* (14 Février), le second est revenu d'une manière spectaculaire en actualité, aussi par des raisons commerciales (auxquelles son „concurrent" doit lui-même l'existence), que par, en ce cas, des ridicules raisons d'„orgueil national".

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti"
Bucureşti

BDD-A15297 © 2010 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 22:10:03 UTC)